

J. Parijõgi

Tõulud!
Tõulud!

1930

NOORUSMAA JUTUKIRJASTIK Nr. 16.

Reina
1930. J. Parijõgi

Jõulud, jõulud!

N. Mey illustratsioonid.

TALLINNAS — 1930

EESTI ÕPETAJATE LIIDU KIRJASTUS

NOORUSMAA LUTUKIRJASTIK Nr. 16.

J. Parjõgi

J. RATASEPA TRÜKK — TALLINNAS,
Lai t. 43, tel. 32-61.

N. Mey illustratsioonid.

TALLINNAS — 1930
ESTI ÕPETAJATE LIIDU KIRJASTUS

Pühendan selle raamatukese
kadund isa mälestusele

Jõuluküünal.

Vana jõululegend.

Seda jõuluõhtut mäletan selgesti veel tänagi. Jõulutoimetustega saadi valmis juba lõuna paigu. Toad olid puhtaks küüritud, ukse ette asetatud kuuseoksad, valge lina oli laual ja lõhnav kuusk keset tuba. Muidu nii külm ja sünge rehetuba õhkus kodust soojust, aga sahvrüst ja võõrusest hajusid jõululõhnad, sest säääl seisid laotsil reas pruunid sepikud ja suures vannis vorstirõngad.

Hämariku tulles oli jõulurahu laskund üle kogu küla. Kõik oli jäänd vaikseks ja viibis pühalikus ootuses. Suur kask kambri otsas oli üleni härmas ja vaikis kogu aja pühalikult. Hoopis isemoodi sätendas väljadel ja nõmmedel lumi ning tõusis üles suits naabrimajade korstnatest. Taevas oli laskund madalale kauge metsaviiru kohale.

Siis rakendas isa vana ruuna saani ette ja sõitis emaga õuest välja, kirikusse . . . aisa-kella helinal. Istusin akna all ja vaatasin, kuidas ta aegamööda kaugenes ja siis nagu kokku sulas kauge metsamüüri- ja metsaviiru taha, kuid kellahelin kõlas veel kaua õhus, küla kohal, lumiste põldude ja nõmmede kohal.

Oli nii hää istuda akna all ja tunda, kuidas imeline rahu ja õnn voolas hinge. Südamel oli kitsas rõõmu pärast, oleks tahtnud ühte sulada kogu selle pühaliku vaikusega, kellahelinaga õhus, lume sädelemisega ja kaugel metsaviiruga.

Siis süütas vanaema laual jõuluküünla, mille oli ise kastnud külmal näärikuu päeval, pani ette vaskraamidega prillid ja hakkas lugema kõlava häälega jõuluevangeeliumi. Istusin ta kõrvale soemüüri ääres. Ei ma kuulnud ta lugemist, ega mõistnudki, küll aga tundsin. Lugemise lõpetand vaatas ta mulle otsa särasilmil. Toetasin oma pää vanaema õla najale ja tundsin äkki, et vanaema on hää. Paitasin ta krobelist kätt ja ütlesin;

„Kui hää sa ikka oled, isa ja ema on ka hääd . . . Ja vaata, kuidas küünal särab, kuidas tuba on rõõmu täis, nagu küünal saadaks välja seda rõõmu . . .“

Vanaema vaatas mulle otsa, rõõm silmis, ja vastas:

„Ega see rõõm tule mujalt, kui meie eneste südametest. Jõuluküünla sära kutsub ta ainult välja. Sa oled vist hää laps olnud ega ole saatnud tagasi jõululast, seepärast on nüüd tuba rõõmu täis.“

„Kuidas saab jõululast vastu võtta või tagasi saata?“

Vanaema pani siis käe mulle pää pääle ja hakkas jutustama pikka ja venivalt:

„Sellest on nüüd kaua aega tagasi, kui elas suure tee ääres jõukas talus üksik mees, kes saatis tagasi jõululapse. Seepärast kaotas rõõmu

ja tema laual ei särand jõluküünal. Kui ta oli veel poisike ja hää, oli ema talle kinkind ühel jõuluõhtul imeküünla, mis jõuluõhtul iseenesest lõi põlema heleda leegiga. Kuid ta pidi põlema ainult siis, kui poja südames oli häädust ja ta tagasi polnud saatnud jõululast. Niipea kui poeg kaotab südamehääduse ja tagasi juhtub saatma jõululapse, ei hakka küünal enam põlema ja kaob jõulurõõm.

Salalaekas hoidis poeg küünalt, tegi aasta otsa tööd, ei saatnud tagasi ühtki teekäijat ega abipalujat, sest ei võind teada, kes neist on jõululaps. Igal jõuluõhtul ta tõi välja küünla ja kui see heledasti põles, oli tuba rõõmu täis. Seda jätkus kogu aastaks, sest ta teadis, et ta südames on häädust ja ta polnud saatnud tagasi jõululast. Nii möödusid aastad, talu varandus kasvis, pere tegi rõõmuga tööd, aga igal jõuluõhtul säras laual imeküünal, mis toa täitis rõõmuga kogu aastaks.

Pikkamööda mees harjus õnnega ega teadnud arvata, et kõik võib olla ka teisiti. Ei ta püüdnudki enam olla hää, sageli unustas koguni imeküünla. Ühel jõulueelsel nädalal kõndis ta tusaselt metsas, sest jänesed olid koorind palju noori puid ja teind talle kahju. Torm oli murdnud puilt palju oksid, kehv lesknaine korjas tuulemurtud raagu kotti, et viia koju lastele jõulusoojaks. Pahaselt kiskus mees talt koti käest, puistas raod maha ja ajas naise koju. Vaevalt oli ta selle teind, kui tundis, et ilm oli läind palju külmemaks, paksud mustad pilved hakkasid kihutama taeva all ja tuul

hakkas kaeblikult uluma; metsa all ja eemal talu kohalgi oli läind palju pimedamaks, ehk küll päev ei olnud palju üle lõuna.

Jõuluõhtul tõi ta välja imeküünla ja nägi kohkudes, et see ei põle enam. Ta oli kaotand häduse ja tagasi saatnud jõululapse. Tuba jäi jõuluks rõõmust tühjaks ja kogu aasta valitses talus, põldudel ja niitudel raske vaikus. Pere ei teind enam lauldes tööd, hakati koguni pere-meest kartma ja lahkuti talust. Hirmuga märkas mees, et kõik muutuvad tema vastu kurjaks ja umbusklikuks. Lesknaine ei tulnud enam tema tee ääre lehma söötma ega käind tema metsast raagu korjamas, ehk ta seda nüüd küll oleks luband. Isegi lapsed ei tulnud tema niitudele lilli noppima, põgenesid kohe, kui teda juba kaugelt nägid. Ta püüdis nüüdki anda oma küllusest teistele, kuid keski ei tulnud temalt midagi saama. Isegi teekäija läks juua paluma naabritalust.

Kui tulid uued jõulud, oli mees täis hirmu ja vihane. Kõik jõulutalitused ja valmistused äpardusid ta käes, ka perel ei olnud tahtmist midagi teha. Talu toad seisid pimedad ja õudsed, suurtele akendele olid nagu imevarjud ette tulnud, mis ei lasknud läbi valgust ega rõõmu. Kuigi mees püüdis olla lahke, ei usaldand keski ta naeratust ega vastand sellele.

Jõululaupäeval oli mees toond poest palju küünlaid ja tahtis need kõik süüdata, et ometi saada valgust tubadesse. Oli lasknud panna ahjud puid täis ja tahtis kütta kõik toad soojaks. Siis võttis kirve ja läks metsast ise tooma jõulukuuske. Aga kui ta metsaservalt

tagasi vaatas, siis nägi, kuidas naabritalu aknaid kuldaski loojenev päike, tema talu kohal aga lasus tume vari.

Kadus tema hommikune lahkus ja rõõmsam meel, tuli asemele kadedus ja viha. Kui ta siis oma metsas nägi võõrast poisikest, kes tahtis raiuda väikest kuusekest, kiskus ta poisil kirve käest ja kihutas minema. Endale aga võttis suure kuuse ja pani selle aegsasti peretuppa. Hakkas ise küünlaid säädma kuuse külge ja andis teenijale käsu ahjus puud süüdata, et saaks soojust ja valgust majja. Varssi tuli aga teenija ja teatas, et puud ei võtvat tuld. Ja nüüd sündis ime — ükski küünal kuuse küljes ei võtnud ka tuld. Imeküünalt ei usaldand mees välja tuuagi.

Järgmisel jõulul põgenes pere aegsasti talust. Keski ei usaldand jääda. Ainult vana pere mees üksi oli kodus. Puud olid jällegi ahjus, aga ei põlend. Suur jõulukuusk seisis keset tuba täis kalleid küünlaid, kuid neil ei olnud leeki. Kustunult seisis keset lauda vana imeküünal. Kasukas seljas ja kindad käes seisis peremees akna all ja vaatas välja.

Kuski kaugemal, sääl metsa taga, naabrite juures näis olevat imeline rahu ja rõõm, siin aga ulus tuul korstnas ja tuisk mattis õue. Taevaservale ilmusid tähed, tema talu kohal rippus aga must pilv, isegi tähtede sära näis kustuvat enne, kui jõudis sinna.

Hirm hakkas külmas ja pimedas toas. Ta läks välja, istus ukse kõrvale pingile. On ju ükskõik, kus oled, toas on sama külm kui väljaski.

Sääl näeb mees äkki mööda umbset teed
poisikese sammuvat. Ta näib külmast värise-
vat ja väsimusest vaaruvat umbsel teel. Tuleb
talü õue, jääb mehe ette seisma ja ütleb:

„Külm on, kas saaks teil soojendada?“

Soojendada? Mehel on kibe vastus keelel.
Kuidas saab ta sooja anda, kui seda omalgi
ei ole. Toas on sama külm kui väljaski. Ei
mingu aga poisike edesi, nende inimeste juure,
keda Jumal ei kiusa jõuluõhtul. Kuid poisike

ei liigu paigast, ta võib väsimusest iga silmapilk langeda maha. Ja nüüd alles märkab mees, et poisil polegi kindaid.

„Olgu, lähme tuppä. On ehk tuule varjugi.“ Võtab võõral poisikesel käest kinni ja viib ta tuppä.

„Sooja tahad?“ Ei ole mul omalgi sooja, istun isegi külmas toas, üksi ja maha jäetud“.

Tahab poissi talutada ahju juure, kuid siis tuleb meele, et see on külm ja puud ei hakka säääl põlema. Aga poisike väriseb veel rohkem kui enne ja käed on külmad nagu jää.

Nüüd võtab vana peremees poisi mõlemad käed pihku ja hakkab nendele õhkama hinge-soojust.

„Ehk saad sedaviisi sooja!“

Niipea kui mehe hingeõhk puudutas poisikeset käsi, hakkas laua kohal särama rõõmus leek — imeküünal oli läind põlema. Ja ahjus lõid puud rõõmsasti põlema iseendast, jõulüküünalde külge kuuse otsas ilmusid säravad leegid . . . tuba läks korräga soojaks, täis valgust ja rõõmu. Tuul vaikis, talu kohalt lahkus must pilv, heledad tähed lõid loitma üle kogu taeva . . .

Mees tundis, et rõõm on tulnud tagasi, sest ta oli jälle võtnud vastu jõululapse“.

*

Jah, seda jõuluõhtut mäletan selgesti veel tänägi. Kui vanaema jutu lõpetas, vaatasin aknast välja. Taevas oli tulnud tähti täis, isa sõitis kella helinal õue.

Isaga jõulukirikus.

Sõitsin isaga jõulukirikusse. Hobu laskis parajat sõitu härmas metsa vahel, aeg-ajalt puristades ja rebides pääga ohje. Istusin isa kõrval ja kuulatasin, kuidas lumi rõõmsasti krudises saanijalaste all ja aisakell heledasti paukus iga hobuse sammuga.

Olin seda sõitu oodand juba hommikust saadik. Teadsin, et isa paneb päale suure aisakella ja siis sõidame läbi hämara metsa aisakella helinal. Juba lõuna paigu tõmbasin saani rehealt välja, asetasin saanile täistopitud heinavõrgu ja saaniteki, tõin aidast tuppa sooja isa ja enda riided. Siis aitasin vanaemal sääda aiateiba otsa odravihku lindudele jõululauaks ja tundsin, et jõulud ongi käes.

Ma ei teadnud, kust need jõulud tulevad, kas kiriku poolt metsa tagant, alt jõe poolt või laskuvad alla taevast, kuid tundsin, et jõulud olid asund kodu kohale, laotund üle kogu küla, üle terve maailma kuni kauge metsaviiruni taevarannal. Jõulusid tundus igal pool — haopinust välja ulatuvas vitsaraos ja saunaräästast ripnevas härmatand õlekõrres. See oli jõululumi, mis sätendas põldudel ja nõmmedel, see oli jõuluõhk, mis õrnalt paitas nägu, kui jooksin

toa juurest alla sauna juure. Tundsin nüüdki isa kõrval saanis istudes jõule kogu oma olemisega.

„Isa, kust tulevad jõulud?“

„Kust tulevad? Ægade vool toob nad kaasa.“

„Kust tuleb aeg?“

„Ei seda tea. Æg voolab lõpmata ja toob kaasa kõik, mis me elame.“

„Æg voolab . . .“ kordasin mõttes ja hakkasin siis äkki tundma seda aja voolamist. Jah, nii ta voolab, sääl üleval tähtede juures, taevalaotuses, metsa ja nõmmede kohal. Ikka edesi-edesi, nagu vesi jões, nagu tuul, nagu kerilaud saunakambris . . . Æga kord aastas toob ta enesega kaasa jõulud, laotab nad üle küla ja metsa, üle kogu maailma ja täidab nendega taeva. Jõuluhärmatis kuuskedel, jõulusädelus lumel ja jõuluhelk taevas!

„Isa, metsas on ka jõulud!“

„Ja muidugi.“

„Kas loomad ka tunnevad jõule?“

„Tunnevad nemadki. Ei jõuluööl hammusta ükski loom ega murra ka kõige tigidam kiskja. Nemadki ootavad, kui jõululaps läheb läbi maailma.“

„Millal ta läheb, kas teda ka näha saab?“

„Ega seda aega tea keski, ega teda ka näha saa . . . Æga tunned jõulu ajal suurt rõõmu südames, siis läheb sinust mööda.“

„Ega teda näha saa . . . seda aega ei tea keski . . .“ kordasin tasakesi mõttes isa sõnu.

„Kui tunnen jõulu ajal suurt rõõmu südames, siis läheb minust mööda . . .“

Taevast tuleb maha käib jõuluööl läbi kogu maailma, käib metsaski, viib loomadele jõulurõõmu. Sellepärast on mets jõuluööl nii salapärane ja pühalik. Käib igas majas ja siis tunnevad inimesed rõõmu. Kas jõuab igal pool käia? Küllap liigub nii kiiresti nagu langev täht või mõte. Millal ta peaks tulema meile? Tuleb ehk siis, kui magan ja ma ei tunnegi ta lähedust? Aga jõuluööl ei magata, minagi valvan kindlasti kogu öö. Ust ei lukutata, tuld ei kustutata. Peaks minema nüüd siit, metsast läbi, pärast kodunt, siis tunneksin kaks korda jõululast. Sulgesin silmad ja jäin ootama südamesse suurt rõõmu. Lumi krudises, aisakell helises, tuul paitas nagu — hää oli olla. Kuid see ei ole veel suur rõõm. See tuleb nagu äkiline hoog, suur valguse hoog, ja sa ei tunnegi muud kui heledust ja valgust. Niisugune on rõõm, kui jõululaps mööda läheb. Seda ei maksagi oodata, see tuleb ise, siis kui ei tea arvatagi.

Avasin silmad. Olime jõudnud välja suurele teele. Siin sõitsid pikad voorid kiriku poole, ikka norskavad hobused ja aisakellade till-tall. Hämarus tihenes, Pehka küla majad paistsid teele nagu tumedad kühmud. Kuski kriuksus kaevuvinn, kuski pandi rehealuse värvavat kinni, kuid igalt poolt hajusid jõululõhnad ja pühalik rahu heljus üle küla nagu kodus ja metsaski. Jõulud igal pool! Siis süüdati majades tuled, pikad valgusvihud ulatusid akendest teele ja veel kaugemale üle põldude.

Sinimäe tagant hakkas paistma kirikutorn, veel vähe maad edesi ja härmatand pärnade

keskel võis näha kiriku katust. Viis teelinti jooksis kokku kiriku juure. Seda olin lugend ammu ja seda lugesin tänagi, sest iga teelinti mööda liikusid mustad täpid kiriku poole. Nüüd avati torni luugid, säält hakkas vilkuma tuli . . . kirikumees laternaga. Siis hakkasid hüüdma jõulukellad, kuid siia tundus, nagu oleks heljund kellahääl kõrgel õhus, kõrge torni kohal, lumiste väljade ja viie teelindi vahel. Jõulud, jõulud igal pool!

Kiriku juure jõudnud kõitsime hobuse kinni lasila külge ja läksime kohe kirikusse. Ei, kuidas igal pool ikka jõulusid tundus, igas lumeraasukesest ja teele pudenend heinakõrrest. Julgelt sammusin apteegi trepi eest möödaks tänagi magas apteekri suur koer . . . täna ta ei hammusta, seda teadsin nüüd kindlasti.

Kirikus põlesid tuhanded tuled. Altari ees kaks suurt jõulukuuske täis rõõmsaid jõululeeke, kõrgest laest rippusid alla rasked kroonlühtrid, täis heledaid jõulutulesid, isegi pinkidel oli jõuluküünalde rida. Isa võttis välja kodunt kaasatoodud küünla ja süütas selle meie ees.

Siis hakkas orel mängima ja rahvas alustas laulu, nii et helises terve kirik. Oli nii hää istuda ja ühte sulada nende rõõmsate tuledega, heliseva kirikuga ja kogu palvetava rahvaga. Laskusin põlvili ja palusin südamest, et jõululaps minust ikka nii mööda läheks, et ma seda suurt rõõmu tunneksin. Palvetasin nii kaua kui sõnad lõpsid otsa, siis palusin edesi mõttes, kuni muutusin kogu olemisega

üheks suureks palveks. Näis nagu oleks muu-
tund mu olemus kaheks, üks osa minust tõu-

sis üles tähtede poole, teine jäi siia ootama
jõululapse tulekut.

Kirikuõpetaja tuli kantslisse, luges laulva
häälega jõuluevangeeliumi ja algas jõulujutluse.

Jah, nüüd ma tean küll, nii võis see kõik olla. Öö oli ilus ja hää nagu täna kirikusse sõites, nagu praegu sääl valgete akende taga. Tähed särasid ja saladuslik kohin heljus õhus. Viletsas laudas istusid Joosep ja Maria, keskel Jeesus sõimes karedatel heintel. Nii oli ka piibliloos pildil. Ma tundsin selgesti öö jahedust ja nägin ämblikuvõrku lauda laes . . . Nüüd tõuseb Maria, katab sooja riide üle magava lapse. See aga puhkab, valgusekroon ümber pää, kuna kaugemal laudas laotub ähmane saladuslik valgus. Kuski helisevad kellukesed, täht jookseb üle taeva ja jääb seisatama Petlemma lauda kohal. Eemal väljal on karjased õitsitulede juures, pikad valged rüüd seljas ja kõverate otstega kepid käes. Nad on imelises ootuses, tunnevad, et nüüd-nüüd peab midagi sündima. Hunt jookseb välja karja keskele, aga ta ei murra ühtki lammast, sest on esimene jõuluöö ja jõululaps on just praegu siit läbi läind. Sääl ilmubki ingel karjaste juure ja kuulutab suurt rõõmu, jõululapse sündi. Nüüd läheb taevas valgeks, inglite koor alustab laulu: Vaata, ma kuulutan teile suurt rõõmu . . . Taevaalune heliseb, õhk virvendab ja tähed vilguvad rõõmsasti . . .

Nüüd märkasin, et tuled kuuse küljes hakkasid rõõmsalt heljuma üles-alla, siis paisusid üheks suureks valguseks, mis täitis kogu kiriku. Tundsin imelist heledust ja selgust hinges . . . nüüd teadsin, et jõululaps läks mööda. Hõikasin kõvasti isale:

„Isa, ma tunnen rõõmu! Jõululaps läheb mööda!

Kirikuõpetaja peatus jutluses, kirikust käis kahin läbi. Isa kummardus mu kõrva lähedale ja ütles tasakesi:

„Hää küll, aga ära hõika nii kõvasti.“

Nüüd lahtus suur valgus ja muutus jälle üksikuteks leekideks, aga minu hing värises kaua veel läbielatud suurest rõõmust.

Jõulud kodus.

Kui jõulud hakkasid tulema, siis oli hää. Esiti ikka sunniti meid õppima jõululaule ja salme, et muidu jõulud ei tule. Aga kui jõulud juba ligi tulid ja vanaema sai valmis Joosepi uue salli, siis ei olnud temal enam aega õpetada ja meie võisime teha, mis ise aga tahtsime.

Jõulu eel olid kõik inimesed hääd. Sule omad leppisid ära meie rahvaga. Nende ema ja meie ema lasksid poest tuua kahe pääle kokku loorberilehti ja vürtsi, et sedasi tuleb odavam. Pärast lugesid lehed ja vürtsiterad pooleks. Kui Sule ema sai kalja valmis, siis tõi toobiga meile ka maitsta, ise ütles:

„Katsuge ka, missugune on, uued linnaksed. Minu arust on justkui kõrbend maiku vähe juures.“

Ema katsus ja ütles:

„Oh, ei ole kedagi!“

Siis ema lõikas temale tüki sepikut ja ütles:

„Katsu ka! Minu arust justkui oleks vähese kerkimisega.“

Sule ema katsus ja ütles niisamuti:

„Oh, ei ole kedagi!“

Mina sain aru, et nüüd on Sule omad jälle meie rahvaga hääd, ja ütlesin Joosepile:

„Kui Sule omad nüüd ikka jõulupuu teevad, siis kutsuvad kindlasti meid ka.“

Aga sel hommikul, kui meil hakati tegema vorsti, mängisin Joosepile väikese vingerpussi. Ma ütlesin:

„Mine õige Reedule ja palu vorsti-painupakku, ema hakkab täna vorsti tegema.“

Joosep pani kindad kätte ja läks kelguga pakku tooma. Aga kui tagasi tuli, siis nuttis:

„Mis sa valetasid, vorstid lähevad isegi kõveraks!“

Isa ei käind enam tööl, vedas metsast hagu koju ja toimetas niisama. Meie nägime küll, et kui isa ühel õhtul metsast tuli, siis oli jõulukuusk koorma otsas. Tema peitis kuuse ära lumehange ja hobuselauda vahele, et lapsed ei näeks. Meie teadsime küll, aga ikka küsisime:

„Isa, kuhu sa kuuse panid? Isa, kuhu sa kuuse panid?“

Isa ütles, et ega see olnudki kuusk, et need olid jalapuhastamise oksad. Aga meie saime aru küll, et oli kuusk, tema aga ei taha lastele ütelda.

Jõulu-laupäeval oli igav. Käisime reheall kaerakirstul ja isa kapil kolamas, kus see prääniku- ja kompvekikott võiks olla. Et siis saaks kohe näha, mitu präänikut ja kompvekki igamees saab. Aga meie ei leidnud midagi. Mineval aastal oli jõuluasjade kott küll kaerakirstus.

Siis tahtsime emale ja eidele appi minna või muidu vaadata, mis nad teevad. Aga meid kästi õue minna kelgugu liuguma. Mis sa ikka ühtepuhku liugud!

Pärast käisime Reedul ja Sulel, et saaks nende poistega midagi teha. Reedu poiss oli paljajalu ahju pääl ja mängis kassiga, sest põrandal ei olnud ruumi, sääl tegi ema vorsti. Aga Sule August oli läind poodi.

Meil ei olnud midagi teha. Joosep ütles küll, et hakkame mängima, aga mina ei tahtnud. Mis sa ikka ühtelugu mängid. Tema tegi hobusesaba-jõhvist viiuli, pani ühe otsa suhu, teist hoidis kinni ja tõmbas keskel sõrmeaga, ise ütles:

„Nüüd on jälle jõulu viimne püha ja mina olen vana Raismik, olen vähe vindis ja tulen teile viiulit mängima.“

Taarutas vähe ja hakkas ikka justkui vana Raismik'ki:

„Vaat, see on tubli ja mehine mees,

Kel vahva ja vapper süda on sees...“

Aga see ei olnud kellegi ilus mäng!

Küll see päev oli pikk! Aga kui õhtu tuli, siis oli hää. Toimetustega saadi valmis, isa tõi ilusa jõulukuuse sisse, millel oli jalg all, ja ütles:

„Noh, lapsed!“

Meil oli hää meel ja hakkasime kuuske ehtima. Kõik seitse küünalt panime külge. Hobustele sidusime nõõrid külge ja panime rippuma. Kõige toredamad olid laiad kompekid, neil on pildid pääl, mõnel lumememm, mõnel laps või sõdur, aga ilusad pildid.

Küll sai ikka tore jõulupuu! Kui kõik oli külge pandud, siis jäi lauale palju niisugust magusat puru. Mina tõmbasin näpuga kriipsu vahele ja ütlesin Joosepile:

„Siit saadik on sinu, siit saadik minu!“

Siis lakkusime selle puru ära.

Varssi tuli Sule August meile ja kutsus meid oma jõulupuule. Mina panin kohe uued saapad jalga, Joosep pani uue salli kaela, ja siis läksime.

Sulel juba jõulupuu põles. Neil oli selle poolest toredam jõulupuu kui meil, et puu otsas oli üks tore präänikutest titt, aga meie jõulupuu oli selle poolest toredam, et meil oli seitse küünalt, neil aga viis.

Nende ema laulis heleda häälega, aga isa jorises niisama. Ka meie laulsime, võtsime üksteise kätest kinni ja käisime ümber jõulupuu.

Aga tuba oli nii palav, et nende ema oli vesihernes ja kõik küünlad ikka kippusid allapoole kõveraks. Sule-isa käis kaks korda õuest lund toomas kanakuuti, et muidu jäävad kanad palavaga uimaseks. Neil on kanakuut toas kella all. Joosepil oli uue salliga küll palav, aga ta seda siiski ära ei võtnud.

Siis anti mulle üks hobune ja Joosepile üks kala, ja jõulupuu lõppes ära.

Kodus oli ka kõik juba valmis ja meie pidime tagasi minema külasse, külalapsi oma jõulupuule kutsuma. Kutsusime Sule Augusti, Reedu poisid ja Mustika lapsed.

Joosep oli uhke poiss. Kui Mustikale läksime, siis tema teretas ja soovis häid pühi, justkui vana inimene. Isä katsus oma salli ja ütles: „Küll on külm ilm, tähed muudkui säravad; ilma sallita ära minegi välja.“

Mina sain aru küll, miks ta sedasi ütles. Et teised siis näeksid, et temal uus sall.

Ka meil oli tore jõulupuu. Igaüks võttis oma õnne küünla, et kelle küünal enne ära kustub, see sureb enne ära. Siis lauldi jõululaule ja meie lugesime jõulusalmid ette. Pärast käisime meie ja külalapsed ümber jõulupuu.

Aga kõige toredam oli siis, kui isa tegi paki lahti ja võttis välja kaks juturaamatut. Selle paksema raamatu sain mina omale, aga õhema sai Joosep. Tema raamatul oli libe paber ja ilusad pildid. Joosep ei oskagi veel lugeda, aga isa oli temale ikka raamatu kinkind, et siis õpib ennemini lugema.

Tema raamatus olid muudkui suured pildid ja naljakad salmid. Üks salm jäi meile kohe pähe, see mis lehma all oli, et:

Lehm see sööb ja mollist joob
Ja siis lapsel' piima toob.

Minu raamatus ei olnud nii ilusad pildid ega nii libe paber, aga selle eest olid ilusad lugemised.

Joosep sai veel papist hobuse, aga ka mina võisin sellega mängida.

Ema ei tahtnudki, et Joosep hobuse saab, tema ütles isale:

„Mis sa soota kulutasid, kaua siis teisel seisab.“

Ja Joosepile ütles:

„Et sa siis ilusti hoiad ja katki ei tee!“

Mina arvasin kohe, et see Joosepil kaua ei käi. Pääle jõulu tegigi hobuse katki. Tema oli nii rumal, et hakkas papist hobust ujutama. Siis tulid jalad alt ära. Siis tegi kere lõhki, et kas on ka sooled sees.

Aga jõulupuu juures oli küll uhke oma hobusega, pani Miira nimeks ja näitas igauhele, et: ega sul ole niisugust, ega sul ole niisugust. Ta oli täna justkui muis meelis oma uue salliga ja hobusega. Ma teda ei sallind.

Aga minu raamat oli ka ilus, mis sest et ei olnud nii libe paber ega nii suured pildid; lugemised olid ilusad.

Isa pani prillid ette ja luges meile kõigile minu raamatust ilusa jutu ette.

Kus ikka oli kaks last, Taaniel ja Anna. Ja läksid jõululaupäeval kelguga Taanieli karjapalka talust ära tooma. Isal ei olnud tööd ja ema oli haige, neil ei olnud midagi süüa, ei vorsti ega . . . Kui lastel palk juba käes oli, siis tulid üle järve jälle tagasi, sest järv oli jääs. Siis tulid kõiksugused loomad ja küsisid neilt süüa. Karupoeg tuli kahe jala peal, kasetorbik käes ja mõmises: „mõmm-mõmm! anna piima! mõmm-mõmm! anna piima!“ Ja orav tuli, et: „noki-naki, anna präänikuid!“ Lapsed andsid igaühele ja karu ei tulnud kallale ka. Jänes-poiss sai ühe kaalika. Aga pärast veel karjus öökull, et: „uhuu-uhuu! ma tahan piima, ma tahan leiba!“ Aga öökullile Taaniel lubas malka anda, sest tema karjus muidu. — Kui lapsed koju jõudsid, siis oli kõik nõiutud. Hall vanamees või need loomad või tea kes olid piima nii ära nõidund, et vala lähkrist nii palju kui tahad, eladeski ei saa otsa. Ja sepik oli nõiutud: lõika, lõika — ikka ühepalju.

Oi, see oli ikka tore jutt!

Kui see jutt läbi oli loetud, siis hakkasidki küünlad kustuma. Kõige kauemini elab ema, sest tema küünal põles kõige kauemini. Siis meie andsime külalastele igaühele ühe prääniku, aga Mustika Villule lumememmega laia kompveki.

Siis korjati kõik asjad jõulupuu küljest ära ja kuusk viidi rehetuppa, sest kambris oli vähe ruumi. Aga pärast sööki toodi kambri õled maha. Meie sõime vorsti ja saia.

Söögi ajaks Joosep võttis uue salli kaelast ära, et ehk saab rasvaseks, aga pääle sööki pani jälle kaela tagasi.

No õlgedel oli hää mürada. Esiti oli külm ja tuli niisugust auru, aga pärast oli soe ja hää. Ja meie võisime mürada nii palju kui tahtsime.

Kui teised magama läksid, siis meie hakkasime mängima Tanieli ja Annat. Mõtlesime ise selle mängu välja ja tegime sedasi nagu selles Tanieli-jutuski oli. Lamp piilus vähe, poolpime oli ja teised magasid, hää oli mängida. Mina olin Taaniel, aga Annat ei olnud, meie mõtlesime aga, et oli Anna. Siis kui järve paiku sain, tuli Joosep mõmisedes vastu sest tema oli mängust karu. Et: „mõmm-mõmm, ma palun piima!“ Mina andsin talle piima, mängus nii. Siis tuli orav: „naki-naks, ma palun präanikuid!“ Ja jänespoiss tuli, ja hunt tuli, ja palju teisi loomi. Ma andsin neile kõigile leiba. Aga pärast läks Joosep tooli pääle ja oli öökull, et „uhuu-uhuu! ma tahan piima, ma tahan leiba!“ Aga öökull karjus muidu, tema sai malka. — Siis olid mängus kõik asjad nõiutud ega saand otsa . . .

Siis heitsime õlgedele ja hakkasime rääkima et küll oleks hää, kui hall vanamees ikka päriselt ära nõiuks meie saiad ja vorstid, siis sööks ümber aasta saia ja vorsti: Joosep ütles:

„Ega tea, ehk nõiubki, eks homme hommikul näe, täna ei maksa katsuma minna.“

Siis jäime õlgedele magama. Joosep ei võtnud uut salligi kaelast ära.

Aga esimese püha hommikul läks Joosep kapi juure, hakkas jooma kannust kohvipiima, et kas on nõiutud, kas saab otsa. Piim sai küll otsa ja meie vaatasime tüki aega kannu põhja, aga uut piima ei tulnud asemele.

Jõulud akende taga.

Lehe-Sass, nagu teised lapsed hoovis teda kutsusid, sörkis mööda tänavaid ja pakkus viimseid pühade lehti. Lehed olid täna varemini ilmund ja juba pimediku saabudes oli suurem hulk neist müüdud. Nüüd oli veel õhuke pakk kaenla alla jäänd ja neid ta hüüdis välja külmast käriseval häälel.

Ärid suleti juba lõuna paigu, kuid vaateaknad särasid ja hiilgasid nagu oodates jõulukaupade ostjaid. Inimesi liikus kogu aja tänavail, kõigil oli rõõmus rutt. Sass sörkis mööda hobuseteed, sest kõigil käijatel olid mõlemad käed ja kaenlad pakke täis, mõni väiksem rippus palitu nõöbis, ja ei olnud kõnniteel nende pakkide kandjate pärast lehepoisil ruumi. Üks härra jättis lehe sellepärast ostmata, et ei olnud pakke käest kuhugi panna, et võtta põuest rahakott.

„Siis ei võta?“

„Ei saa, näe, raha kätte.“

Võttis pakid paremini kaenlasse ja rühkis edesi. Sass köpsis külmand saapaid üksteise vastu, pühkis kindaseljaga nina ja sörkis jälle edesi, vahete-vahel kärisevat hüüet kuulda lastes.

Vastu õhtut andis külm järele, pehmeid lumehelbeid hakkas liuglema pähe, lehtede

pakile, igale poole. Autod sahisid peaaegu kuulmata siit ja säält mööda ja rõõmsalt helisesid voorimeeste kellad. Kustki põik-
 tänavast sõitis otse Sassi eest läbi salk rõõmsaid lapsi, voorimehel suur kraega kasuk ja habe
 lund täis.

„Oo, justkui jõulumees Söödori aknal!“

Autod pilgutasid igale vastutulejale silmi ja nende tuututamine tundus rõõmsa hõiskena. Sassi hõiked jäid ikka harvemaks ja harvemaks. Juba ta jättiski lehtede hüüdmise ja hakkas rõõmsas ärevuses liikuma rahvaga kaasa ühest tänavast teise. Peatus jõuluakende ees, kõpsatas kõvaks külmanud saapaid ja liikus jälle edesi. Talle olid äride vaateaknad juba jäänd pähe, kuid ikka peatus ta nende ees ja puuris silmadega läbi klaasi. Siin oli jõulumees jätnud pääga noogutamise, säääl vilgas raudteerong jäänd seisu, mis kõik need päevad kiiresti oli kihutand aknal, ikka ratasringi. Neegripoiss ei pööritand oma valgeid silmi ja ahv oli banaanide söömise jätnud. Aga kuused, ingljuuksed ja muud jõulusjad olid jäänd nagu ennegi.

Videviku tihenedes löid pea korruga helisema kõikide kirikute kellad ja läbi tuhmide akende püüdis välja tungida rõõmus jõuluvalgus.

Sass laskis poolsörki üle turu. Ta teadis täpselt, kus mis-hinnalised kuused müüa olid olnud. Tänavad pool olid suured kuused, siit viisid nad ka kooli jõulupuud. Tagapoolt võis täna hommiku poole kuuski saada kahekümneviie sendiga.

Kui temal oleks palju raha ja suur maja, viiks ta tingimata kõige suurema kuuse, otsa paneks suure tähe Schvarzi aknalt, aga ingljuuksed tooks Söödori kauplusest, klaaspärlid olid kõige paremad Vernereri juures. Võiks ju kuuse alla vurama panna sellesama raudteerongi, elektri jõul. Lepiku apelsiinid ja banaanid ostaks kõik üles, paneks muist kuuse

oksile rippuma, muist kuuse alla hunnikusse . . .
siis oleks alles pidu! Nendest jõulukomp-
vekidest siin aknal ta suurt ei hooli, paberid
on tuhmid ja narmad karused. tooks juba
Vainu ärist kompvekid kuld ja kalaliimist
paberitega. Sokolaadikompvekid paneks kuuse
kõrvale lauale, laual oleks valge lina pääl . . .
Aga piparkoogid on vist kõige paremad turu
ääres kaupluses, mis ta nimi nüüd oligi . . . ?
Pähkleid võiks võtta Purmani juurest, neid
peaks tingimata olema, suuri kuldpähkleid.
Siis ta neid krõbistaks kogu pühade aja . . .
Aga koored liimiks uuesti kokku ja viiks pääle
pühi kooli kaasa.

Sass sülitas mehiselt tänavale, sest suu
jooksis vett täis, jä sörkis saapaid kõpsutades
edesi. Toiduainete kaupluse akna ees hakkas
kõhus näpistama ja kurgus hakkasid käima
neelamised. Siit juba oleks pühiks midagi võtta!
Ei, kui ikka õhtul sööksid saia ja sinki, või
sardiinisid, või sedasama laksvorsti . . . hom-
mikul jooksid kakaod — samas purgis on
kindlasti hää sort — ja hammustaksid mesi-
kooke kõrvale . . . siis alles oleksid jõulud!
Aga mis need ümmargused pruunid peaksid
olema? Kindlasti pole nad suuremat väärt.
Hää oleks ka see punane vorst. Seda ostis ta
kord terve naela ja sõi ära sadamas puuvirnade
vahel — maik veel praegu suus . . .

„Poiss, kas lehti on veel?“

Sass jättis akna ja jooksis härrale vastu,
lauldes talle ette käriseva häälega kõikide leh-
tede nimed.

Siis kuulis, et raatuse kell lõi kaheksa. Nii hilja juba! Ei, peaks juba minema koju! Ja Sass hakkas sörkima alla linna poole. Ainult spordiriistade kaupluse akna all peatus veidi, noogutas pään ja ütles iseenesele:

„Siit viiksin spordikelgu, rootsi suusad ja jääpalli.“ Siis laskis jälle edesi.

Äride aknaid jäi vähemaks, selle asemel hakkas elumajade akendest vilksatama jõulupalgust, küünlasäras jõulupuid. Sassi käik jäi aeglasemaks, tänavad olid tühjad. Võiks ju vaadata, mis nad teevad sääl majades, akende taga. Mõni aken oli jääs, ja vaevalt võis näha jäälillede vahelt jõuluküünalde leeke, mõnel pool oli aga paksud kardinaid ette lastud ega saand midagi näha, aga mõnest aknast võis selgesti näha põlevat jõulupuud ja lapsi selle ümber.

Sääl paistiski selgesti üle tänava läbi suure akna ehitud jõulupuu, peaaegu samasugune kui Sass endale oli mõtelnud: suur jõulutäht kuuse ladvas Schwarzi aknalt, ingljuuksed Söödori juurest ja klaaspärlid Vernerilt. Ja, just nii, nii jah! Sass sirutas kaela õieli, tõusis kikivarvule — kas on ka jõulumees kuuse all ja vilgas raudteerong? Seda ei ulatund nägema. Aga jõulupuu juures sohva ees säädsid lapsed elavaks pildiks: ingel helevalges riides, laiali-laotatud tiibadega ja ülestõstetud kätega. Kas see ongi laps? On ehk päris jõluingel. Sass unustas külmetavad jalad, lehepaki ja tänava. Tundus sooja kogu kehas, ninas hakkas kõditama kuuse- ja küünlalõhn, samuti nagu kooliski. Tuled vilkusid rõõmsalt, ingel vaatas

särasilmil akna poole. Sassile tundus, et ingli pilk ulatub tema silma sisse . . . Nüüd laskis käed alla. Ei, see on ikka laps, sääl on teisigi lapsi. Jah, piparkookide ja kompvekkide lõhn on samasugune nagu kooliski. Tasakesi hakkas kostma laul: „Püha öö . . .“ See on ju tuttav laul, seda laulis temagi koolis. Ja hakkas kaasa laulma tänaval, esiti tasa, siis kõvemini ja viimati täiest rinnast oma külmast käriseva häälega . . . Küünlad pilgutasid rõõmsalt, ingljuustest helkis valgus tagasi ja jõulutäht säras nii kui kuld. Sääl ulatus küünlaleek oksani, praginal saatsid okkad sädemeid laiali, ninna tungis meeldiv kuuselõhn.

„Ai, põletab selle klaasmuna paela katki, kustutage ära!“

Sass sirutas käe välja, et leeki kustutada, kuid tabas tühja õhku. Siis kuulis, et raatuse kell löi üheksa. Ah, ta on ju siin, tänaval, lehepakk kaenlas, saapad jääs. See jõulupuu on sääl sees, akende taga. Ta pühib kindaga nina ja astub aeglaselt edesi. Siis tunneb korraga, et varbad külmetavad, kõht on tühi ja väsimus tükib ligi. Kurgus hakkab kipitama ja südamesse tuleb raske tusk.

Aga kui ta linna äärelle oma hoovivärava ette jõuab, on tusk möödas, selle asemele on tulnud rahulik väsimus. Tema jõuluõhtu on möödas. See möödus akende taga, nagu suurem osa tema poisikesepõlve päivi.

Lehepoiste jõulumees.

Niipea kui koolikell kõlises ja tunnid lõpsid, haarasid Öövahi Juku ja Pesu-Liisu Vidri raamatud ja jooksid tänavale. Kooli värraval anti Voorimehe Leole paras võmm selga, mis võlgneti talle juba eelmisest vahetunnist. Siis lasti parajat sörki tänavast kuni sadama puuvirnadeni, kus oli nende alaline peatuspaik ja nõupidamise koht. Siitsamast algas ka Kivisilla tänav, kus asus nende mõlema kodu, Jukul keldritoas pagari kõrval ja Vidril hoovis, pesuköögi otsas kambris.

Lõõtsutades nad võtsid puuvirnade vahel aset, näppisid nina ja siis Juku ütles:

„Selle jõuluvanaga on lugu tõepoolest ikka nii, et seda ei olegi. See on vaid juttudes. Ja vanad inimesed ütlevad aga lastele muidu, et on jõuluvana, ise teevad jõuluvana.“

„Mina arvasin juba mineval aastal, et jõulumeest ei olegi. Koolis oli jõulumeheks õpetaja Saar. Nii kui ta tuli välja, sain kohe aru häälest, et on härra Saar, ei keski muu. Ja tema silmad, võta või jäta. Ainult suur karvane müts pääs ja linadest valge habe ees.“

„Muidugi vanad ise teevad jõuluvana,“ jatkas Juku, „kaupmehe omadel teeb alati isa ise.“

Kaob aga laste hulgest ära ja tuleb vähe aja pärast tagasi, valge habe ees, kingitustekott seljas ja vitsakimp vööl.“

„Seebärkide juures tegi mineval aastal jõulumeest vana lell, meie olime emaga ka säääl. Kohe tundsin ära lelle ta nohisevast ninast.“

Siis lasksid poisid pääd rinnale ja vaikisid tüki aega. Kumbki ei julgend tunnistada, et on kahju sellest, et jõulumeest ei ole. Oli ju ometi nii hää teda oodata igal jõulul, ehk küll pettumuski oli suur, kui ta kunagi ei tulnud. Ainult ükskord, mäletas Vidri, käis ta juures jõuluvana. See oli siis, kui isa veel elas. Sellest on nüüd palju aega tagasi, ta oli siis alles väike, kartis lihuniku koera ja korstnapühkijat. Aga siis uskus ta kindlasti, et oli päris jõulumees. Kuid küllap oli seegi isa, kes siis muu, sest jõulumeest ei ole ju.

„Ja mõtle,“ ütles ta Jukule, „igal aastal enne jõulu kirjutavad lapsed kirju jõuluvanale ja paluvad endile tuua kõiksuguseid asju. Õpetaja ütles, et jõulunädalal postiljonid võtavad välja pea igast kastist kirju, millel on lühike aadress: jõulumehele. Sedasama ütles ka postiljon, kes elab Karli majas üle koridori.“

„Tea kuhu nad panevad need kirjad.“

„Ära viskavad, mis muud. See postiljon, kes elab Karli majas, oli toond koju ühe niisuguse kirja. Üks väike tüdruk Leeni oli kirjutand, oli palund omale villaseid sukki, nukule uue pää ja emale villase rätiku, jõulupuu ja jõuluasju ka.“

„Aga siiski, õpetaja rääkis, et ükskord on niisugune kiri sattund ühe hää ja rikka härra

kätte. See on siis ostnud kõik need asjad, mis poiss kirjast palund, teind enese jõulumehiks ja viind jõululaupäeval asjad aadressi järgi poisi kätte. On olnud ehitud kuusk ja kõik, mis jõulumehed ikka toovad.“

„See võib olla küll, niisuguseid häid inimesi on. Üks niisugune jutt on meie lugemisraamatuskki.“

Ja jälle vaikisid poisid tüki aega. Siis valmis mõlema pääs korraga üks ja sama mõte ja siis üteldi pea ühest suust:

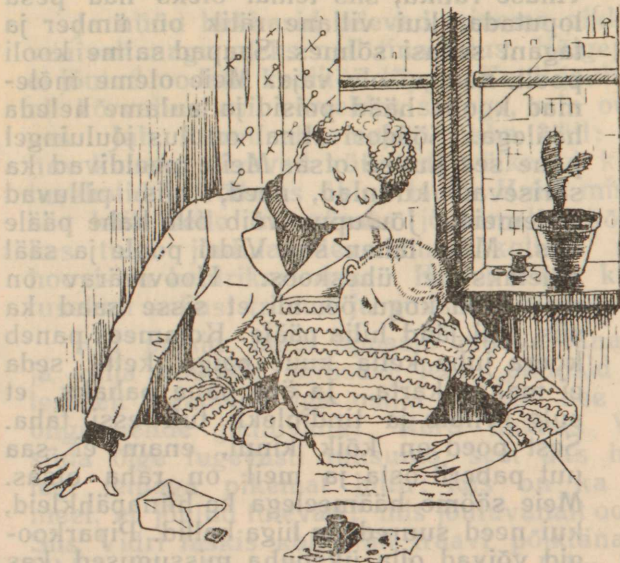
„Kui meie ka kirjutaksime . . . Jõulumeeist nüüd küll ei ole, aga niisuguseid rikkaid ja häid inimesi on küll. Ehk aga satub meie kiri mõne niisuguse hää inimese kätte ja siis saame kõik, mis tahame.“

„Seda võiks katsuda“, ütles siis Juku, asjasse peaaegu kindlasti uskudes. „Mina sooviksin tritsud, sina soovi suusad, eks me siis sõida kordamööda. Mina paluksin vanaisale soojad vildid, sina võiksid paluda oma emale villase rätiku. Ja piparkooke, kompvekke, päkk-laid ja muud ka. Jõulupuu võiks olla kahe pääle üks, eks me põletaks siis ühes teie juures, või jälle meil, see on ükspuha“.

Järgmisel päeval Vidri müüs koolis vana hiirelõksu, ühe kadakummi ja sai nende eest neli senti, parajasti kirjapaberi ja ümbriku raha. Ajalehemüügi kasudest palusid mõlemad viis senti omale ja nii saadi margi raha.

Õhtul, kui vana öövaht läks välja, istusid poisid väikeses keldritoakeses ja kirjutasiid

jõulumehete kirja. Juku vedas valgele paberile suurte ja selgete tähtedega:

Armas jõuluvana!

Meie ka kirjutame nüüd sulle kirja, et tuleksid meid vaatama ja tooksid meile midagi. Minule too tritsud, sest mul on sõit päris selge, aga Vidri palub suuski. Eks me siis sõida kordamööda. Vanaisa vildid on päris otsas, nõelub ja paikab teisi küll iga päev, aga kui hommikul tuleb koju, siis ütleb et varbad külmeta-sid kogu öö. Selle kirja kirjutan mina,

sest mul on ilukiri neli, aga Vidril on kolm. Ja Vidri emale paluksime sooja villase rätiku, siis temal oleks hää pesu loputada, kui villane rätik on ümber ja tagant sedasi sõlmes. Saapad saime kooli poolt, neid ei ole vaja. Meie oleme mõlemad koolis hääd poisid ja laulame heleda häälega. Söödori aknal on ilus jõuluingel pane see kuuse otsa. Meile meeldivad ka särisevad küünlad, need, mis pilluvad sädemeid. Jõulupuu võib olla kahe pääle üks. Mina lähen siis Vidri poole ja sääil põletaksime üheskoos. Hoovivärav on meil lahti kogu öö, nii et sisse saad ka siis, kui jääd hilja pääle. Kojamees paneb koera juba kella kuue paigu ketti, seda ei maksa karta. Ja ära pane pahaks, et sulg kriibib ja tindiplekk tuli essi taha. Sest poed on kõik kinni, enam ei saa uut paberit osta ja meil on raha otsas. Meie sööme häämeelega ka hiinapähkleid, kui need suured on liiga kallid. Piparkoogid võivad olla ükspuha missugused, kas pritsitud või pritsimata. Meie juure saab sedasi, et kui sadama poolt tuled ja puuvirnade juurest ära keerad Kivisilla tänavale, siis paistabki kollane maja number 17. Sääil hoovi peal me olemegi. Ja palume väga, tule!

Juku Rooba
Vidri Pärnamägi.

Siis loeti kiri veel kord hoolega läbi, pandi puuduvad täpid, kleebiti ümbrik hoolega kinni

ja mark pääle. Aadressiks kirjutati ainult üks sõna: jõuluvanale. Veel samal õhtul lasti kiri Kaevumäe tänava nurgal postkasti.

Ja nüüd hakkasid päevad minema pikka ja venivalt nagu oleks neil tina jalus. Kõigepäält ei jõutud oodata koolitöö lõppu. Kooli jõulupuu oli kõrvaline asi, võrreldes sellega, mis oodati ees. Jah, rõõmu oli omajagu ikka küll: lõhnav kuusk, säravad küünlad, väikesed kingitusekotid ja rõõmus ühine laul. Kuid mis oli see kõik selle salapärase jõlumehe kõrval, kes tuleb jõululaupäeva õhtul kollase maja hoovi- ja keldrikorterisse. Kuusk käes, kingitusekott seljas, tritsud ja suusad kaenas.

Kui poisid õhtul lippasid mööda tänavaid ja välja hüüdsid õhtuseid lehti, püüdsid nad teraselt vaadelda iga ostjat — kas see ehk ongi nende jõuluvana! Kord hakkas Vidri süda õige tugevasti tuksuma, sest üks härra tegi temaga pikemat juttu: kas on ka hää meel, et jõulud tulevad? mis jõuluvanalt ootab? Siis Vidri laskis kohe täit traavi põiktänavast läbi Laiale tänavale, kust kuuldus Juku kärisevat häält. Tahtis temalegi näidata seda härrat, kes on kindlasti nende jõlumees. Jukuga kohtas varssi, kuid lahket võõrast härrat, nende jõlumeest, ei hakand enam silma, ehk küll joosti tänavail hilja õhtuni.

Pikad jõlueelsed päevad marsiti mööda tänavaid ja peatuti iga spordiriistade-kaupluse akna all. Just niisugused tritsud läheksid temale ja just need pikad rootsisuusad Vidrile! Kus nendega ikka lendaks, lumi keeks ja tuul

vuhiseks kõrva äärest mööda! Kord käidi isegi ühes kaupluses sees ja küsiti, kas ei ole hiljuti siit üks härra ostnud paari suuski ja uiske.

Jõululaupäeval ei olnud poistel enam asu kuski. Joosti kord tänavale, kord hoovi, kord tuppä. Vanale kojamehele üteldi juba lõuna paigu, et ärgu ta unustagu öhtul koera keti otsa panemast ja ärgu lukutagu hoovivärvat. Hoovi puhastamisel ja tänava pühkimisel oldi kojamehele abiks. Vidri ise raputas värsket liiva kõnniteele, et ei komistaks keski, kellel siit vaja käia.

Vana öövaht lõhkus kogu päeva peremehele puid ja Pesu Liisu oli ametis hilja öhtuni. Poisid kraamisid ja puhastasid mõlemad toad, nii keldrikorral kui pesuköögi otsas, tulgu sisse missugune võõras tahes, kõik peab olema korras.

Videviku saabudes tõsteti laud seinäärest akna alla, sinna oli hää asetada jõulukuuske. Siis korrati veel kord läbi kõik koolis õpitud jõulusalmid ja laulud, sest jõuluvanale peab ju midagi lugema ja laulma.

Kui siis kõik oli tehtud, algas pinev ootamine. Istuti akna all ja silmi ei saadud hoovivärvast ära. Oli ammu pime, taevast oli tulnud tähti täis ja selgesti oli kuulda, kuidas lumi krudises teekäijate jalgade all. Voorimehed sõitsid kellade helinal ja kaugelt kostis autode tuututamine. Mõnikord kostsid tänavalt rasked sammud, siis jäi hing rindu kinni. Kuid siis kaugesid sammud ja kõik oli jälle vaikne. Æg-ajalt joosti välja, avati hoovivärv ja vaadati piki tänavat nii kaugemale, kui silm ulatas — ei kedagi. Siis tuldi tagasi tuppä, kurgus hakkas kipitama ja

silmade ees läks halliks. Suruti nägu kõvasti vastu aknaklaasi, oodati ja vaigiti. Juba tuli kojarahvas kirikust tagasi, vana öövaht läks välja ja Vidri ema hakkas kolistama pliidi juures.

Nüüd kostab kustki laul, vist kaupmehe juurest. Jah, säääl süüdatakse praegu kuusk, varssi kaob isa laste hulgast ja tuleb siis tagasi jõulumehena. Seebärkide aknast paistab hele valgus, küllap põleb säälgil jõulupuu. Neile aga, neile aga ei tule keski. Tänavalt kaovad iga-sugused hääled, taevas tõuseb kõrgele ja tähed löövad veel heledamini loitma . . . Poisid suruvad näod kramplikult vastu klaasi, ootavad ja ootavad . . .

Andu raadio.

Jõulu teisel pühal Andu käis isaga Koorastes tädi pool võõrsil. Sääl ta nägi ja kuulis esimest korda raadiot. Tädi August oli ise selle teind. August on suur poiss, käib juba linnas koolis, teab ja tunneb kõik need raadio asjad. Kuidas ta selle just tegi, seda ta Andule ei seletanud, aga seda imeriista näitas küll. Kõige imelikum oli aga see, et kui nuppu keeras, siis vurises vähe ja hakkas laulma. August oli ise väga uhke oma raadiole, iga kord kul nuppu keeras, ütles: „Aga nüüd tuleb Saksamaa laul!“ Teinekord jälle: „Nüüd tuleb Soome muusika.“ Iga kord surises torus ja siis tuligi laul või muusika.

Isale oli raadio meeldind väga, oli ütelnud, et niisugune kast peaks meilgi olema, keeraksid aga nuppu ja tuleks Saksamaa laul või Soome muusika.

Kui koju sõideti, ei olnud Andul enam muud mõttes kui raadio. Selle peaks temagi tegema. Mis see siis veel ära ei ole, kui oskas tädi August selle teha, oskab temagi. Peab olema vaid niisugune läikiv kast, kaas pääl, sees kokkukeritud traadid ja poolringi taolised plekitükid, mida võib keerata. Ja kruvi, niisugune jämeda pääga kruvi peab veel olema, millest

keerata, kui Saksamaa laulu tahad. Pikad traadiotsad peavad ulatuma aknast välja. Aga toruks võiks võtta gramofoni toru, see neil on.

Koduski Andu ei saand sellest mõttest lahti. Kui voodisse heitis, kuulis kõrvus kogu aja surinat ja Saksamaa laulu. Küll oleks tore, kui tema selle teeks! Paneks salaja tagakambrisse, traadiotsad aknast välja, keeraks kruvi, astuks ettetuppa ja ütleks isale: „Aga nüüd tuleb Saksamaa laul!“ Kõik jääksid imestuses kuulatama, kuid säält kostaksid surin ja laul. Siis ütleks ta isale: „Selle kingin sulle sünnipäevaks.“ Sest näärpäeval on isa sünnipäev.

Õö möödus rahutus poolunes. Pühade äril oli Andu varakult jalul ja vaatas ümber, kust saaks läikiva kasti, plekki ja traati. Kõik see pidi sündima salaja, kingitusest ei tohi enne teada. Rehetares akna all oli paras paik, kus võiks selle valmis teha, või veel parem — saunakambris, sinna ei tule keski tülitama.

Ega olnudki kellelgi aega Andut ega ta toimetusi jälgida. Pühade äril tapeti siga ja selle puhastamisega oli ametis terve pere. Isa kõndis aida ja kambri vahet, valge põll ees ja suur puss käes, ema ja Miina puhastasid sea päid-jalgu. Lõuna paigu pandi rehetoas suur pada tulele, taheti teha uusjõuluks vorsti, sest tädi pidi siis sõitma meile külla. Seda teadis Andu ja oli juba ette uhke, kui ta siis omatehtud raadio nuppu keerab ja tädi Augustile ütleb: „Aga nüüd tuleb Saksamaa laul!“

Kuid raske oli raadio jaoks leida materjali. Kõige pääl seesama läikiv kast, kust seda võtta?

Virvel on küll läikiv kast kummuti pääl, risti-isa kingitus, kuid — kas tohib seda võtta? Andu seisis kaua aega kummuti ees, näppis nina ja imes sõrme — mis teha? Viimati jõudis otsusele, et võib küll võtta. Ja Virve lepib ise sellega kindlasti, kui kuuleb Saksamaa laulu.

Pool-salaja võttis kasti kummutilt, puistis välja säääl sees olevad postkaardid, pani siis kasti hoolikalt hõlma alla ja viis sauna. Üks asi oli nüüd juba käes. Sinna kruvi jaoks auku puurida oli kerge asi, sest isa vinnal oli säälsamas saunakambris seinal. Palju raskem oli gramofoni toru lahti võtta ja sauna viia. Küllap säääl vist midagi murduski, imelik raksak käis, kui toru küljest ära tuli. Palju raskem oli seda sauna toimetada, sest hõlma alla ta ei mahtunud. Andu varus paraja aja ja pääsis viimati ka sellega nähtamatult sauna.

Õmblusmasina küljest sai paraja jämeda pääga kruvi ja veel mõne peenema kruvi. Traati ja plekki oli kuuris isa kolukastis küllalt. Vähe aja pärast olid ka need sauna toimetatud.

Nüüd veel plekikäärid, haamer ja tangid sauna, ning tööga võikski alata. Vahepääl kisti Andu väheseks tööst eemale ja juhtus väike pahanduski. Kui ta parajasti plekikäärid põues, üle õue sirkas, hüüdis teda ema ja saatis aidast lae vahelt, sääält paremalt, vorstirohtu tooma. Andu jooksis aita, haaras lae vahelt esimese kättepuutuva rohutuusti ja viis emale. Alles siis, kui see juba tangude hulka oli segatud, selgus, et Andu oli toonud koirohu tuusti. Tuli

panna uued tangud patta ja tööga uuesti alata. Andu oleks saand kindlasti sakkida, oleks emal olnud rohkem aega.

Päev oli juba üle lõuna, kui Andu jälle sai asuda raadio tegemisele. Külmas saunakambris tõmbusid käed konksu, nina läks punaseks ja hakkas tilkuma. Aga videviku saabudes oli raadio valmis: kokkukeritud traadid sees, poolümargused plekid pöördusid naelast võllil ja jämeda pääga kruvi oli kasti küljes.

Raadiot tuppä toimetada ei olnud enam kuigi raske. Kogu pere oli loomi talitamas ja keski ei pannud tähele, mis see poiss jooksis sauna ja kambri vahet.

Paraja koha raadio jaoks leidis Andu tagakambris akna all, suure lille taga. Siit ei märka teda kindlasti keski enne kui õige aeg. Traadid juhtis õhuaknast välja — kõik nii nagu tädi Augustilgi.

Kui loomade talitamisega valmis saadi, sõitiski tädi ühes tädipojaga õue. Vastu võtmas oli ka Andu. Õnnelikult keksis ta hobuse ja saani ümber . . . nüüd nad alles näevad ja kuulevadki, mis temalgi on. Kohe pärast õhtusööki, kui minnakse tagakambri, poeb ta lille taha, keerab jämedat kruvi ja ütleb: „Aga nüüd tuleb Saksamaa laul.“

Kuidagi ei tahtnud aga see õhtusöögi aeg tulla. Kui aeglaselt juba isa hobust lahti rakensdas ja saani rehealla viis! Nagu oleks aega küll ja küll, aga ometi on väljas juba ammugi pime. Ja tädil oli vaja just nüüd vastu õhtut emaga laudad läbi käia ja kõik loomad üle vaadata! Nagu homme selleks aega ei oleks.

August ei näinud temast väljagi tegevat, oli uhke, et on juba suur ja käib linnas koolis. Aga oodaku, oodaku ainult õhtut, eks siis näe.

Viimati siis süüdati eeskambris laelamp, külalised tulid tuppä. Tädi soojendas soemüüri ääres käsi ja kõndis siis oma uute saabastega kohmakalt üle toa. August istus soemüüri ääres toolil, jalad ees pikal, väristas õlgu ja närts küüsi.

Maitsevast õhtusöögist ei läind Ändul suutäitki alla, ootas aga aega, mil poeb lille taha, keerab nuppu ja ütleb: „Nüüd tuleb Saksamaa laul.“ Aga kellelgi ei ole kiiret, tädi ulatab käe uue vorstitüki järgi ja Augustile tuuakse vist juba kolmas tassi täis teed.

Viimati siis isa süütab kupliga lambi, avab tagakambri ukse ja kutsub külalisi sinna. Jällegi astub tädi kohmakalt üle läve, August hõõrub õlaga vastu piita. Lamp pannakse lauale, ema ja Virve astuvad ka tahatuppa. Miina jääb lauda koristama.

Nüüd on õige aeg . . .

Põksuva südamega poeb Ändu lille taha, keerab jämedapeaga kruvi ja hõikab kõvasti: „Aga nüüd tuleb Saksamaa laul!“

Kõik on elavas jutlemises, keski ei kuule teda. Veel kord Ändu keerab kruvi ja hõikab kõvemini:

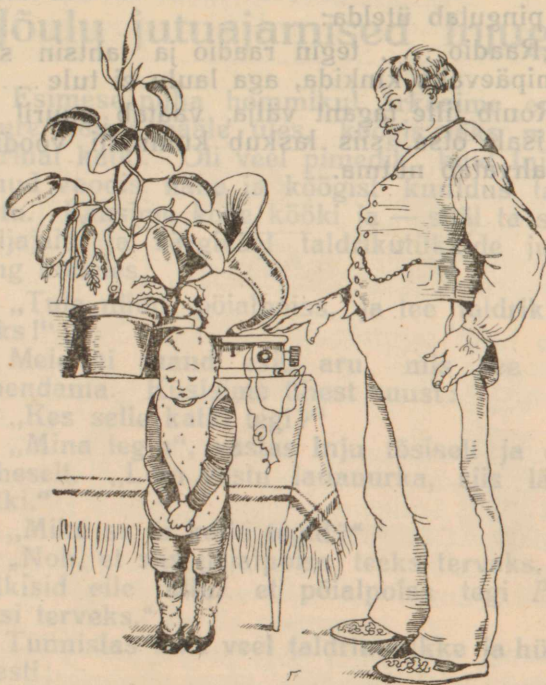
„Nüüd tuleb Soome muusika!“

Teised jäävad vait. Isa pöördub Ändu poole ja ütleb:

„Kuhu sa poed, mis tuleb“?

„Soome muusika . . .“ tahab Andu ütelda ja pingutab kõrvu, nii et kõrva trummid ähvardasid lõhkeda, kuid tuttavat surinat ja muusikat ei tule.

Andul tarretab süda. Mis see siis on? Miks ei tule? Kõik on ju nii, nagu peab olema: läikiv kast, jämeda pääga kruvi ja traadiotsad aknast väljas . . .

Isa astub lähemale, ema kergitab lille oksid.

„Mis sul siin on? Miks Virve kast siin ja traadid akna küljes?“

Miks ei tule laulu? Andu ei mõista midagi siis pingutab ütelda:

„Raadio . . . tegin raadio ja tahtsin sulle sünnipäevaks kinkida, aga laulu ei tule . . .“

Ronib lille tagant välja, vaatab suuril silmil isale otsa, siis laskub kummuli voodisse ja pahvatab nutma.

Jõulu jutuajamised Injuga.

Esimese püha hommikul ärkasime emaga suure kolina päale üles, köögis läks midagi klirinal katki. Oli veel pimedik, kuid Injut ei olnud voodis näha ja köögist kuuldus tasast juttu. Läksime kohe kööki ja — sää! ta seisis paljajalu ja särgiväel taldrikutükkide juures ning kõneles.

„Tule nüüd, pöialpoiss, ja tee taldrik terveks!“

Meie ei saand esiti aru, mis see peab tähendama. Küsisime ühest suust:

„Kes selle katki tegi?“

„Mina tegin“, vastas Inju tõsiselt ja otsekoheselt. „Löin vastu lauanurka, siis läkski katki.“

„Miks sa ta katki tegid?“

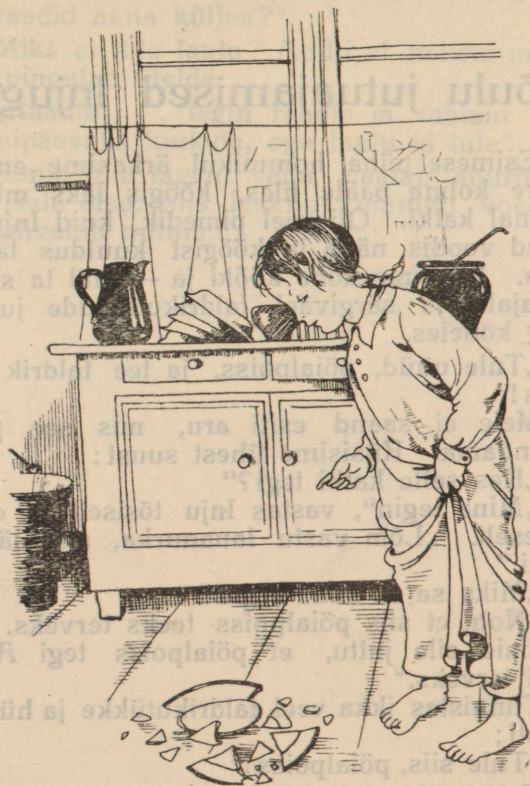
„Noh, et siis pöialpoiss teeks terveks. Sa rääkisid eile juttu, et pöialpoiss tegi Andu tassi terveks.“

Tunnistas ikka veel taldrikutükke ja hüüdis uuesti;

„Tule siis, pöialpoiss!“

Tükid jäid endiselt põrandale, pöialpoissi ei tulnud. Ja siis purskas Inju silmist nii hale ja südamluk nutt, et see ise oleks võinud teha taldriku terveks.

„Miks ta siis ei tule, isa?“
Võtsin ta sülle ja viisin tagasi voodisse.

„Miks ta ei tule? Vaata, seda ei oska ma sulle selgeks teha. Sa võtad ikka kõik asjad teisiti kui mina seda olin harjund. Ega me

vist kunagi üksteist täiesti mõista, sina oled noor, minust kakskümmend viis aastat ees ja arvad, et minu, kui vanema põlve arvamistega ja tõekspidamistega üldse ei maksa arvestada. Seda oled sa siiamani näidand alati. Või on minu ja ema arvamised sinu silmis midagi maksnud? Ei. Kas mäletad veel enda ülespidamist enne jõulu? Jah, meie ootasime kõik jõule, sina ema ja mina. Kõige rohkem muidugi sina, Inju. Sa ronisid sagedasti köögis toolile, säält lauale ja laualt aknale, vajutasid nina vastu ruutu laiaks ja puurisid suuril silmil välja — kas jõulumees juba tuleb. Siis muidugi laualt maha, minu juure, ema juure — antagu aga vastust, kas on jõulumehel tuga müts.

Ei, sest saadik kui sina, Inju, tulid meie majasse, ei maksa minu ja ema arvamised midagi, ainult sinul on ütlemist, sinust saab kõik toad täis.

Minu raamaturiidul pidi olema puukuur ja kirjutuslaua all Põõba ja Kreedat kodu. Sinna pidi puid viidama, minu raamatuid, ahju kōetama, et külm ei oleks, kui jõulumees tuleb vaatama Põõbat ja Kreedat. Et minu raamatuil muud väärtust ei ole, kui ainult kütteainena, selles ei kahtle sa sugugi.

Jumalukene, siis oli ju veel vaja jõulumehel kapsasuppi keeta. Sa tõid paja, vaatasid lille laual ja ütlesid oma Põõbale ja Kreedale: „Teeme, et see on kapsas, teeme!“ Muidugi olid Põõba ja Kreedat sellega nõus. nagu nad sinuga alati nõus on. Siis rebisid lillel lehed ja panid patta. Kui siis ema köögist tuli ja

nägi, et lillest muud järele ei olnud, kui paljad raod, oli küll pahandus suur, sest ema ei tahtnud kuidagi seda mõista, et ainult lilledest suppi võib jõulumehetele anda.

Sääl tuli sul nõuks Praadale ja Prannale uusi kleite teha, ikka pühiks. Kõige sobivam materjal oli ema uus põll. Tõid siis käärid, lõikasid põlle parajateks tükkideks ja tegid Praadale ja Prannale pühadekleidid. Aga emale ei suutnud sa ikkagi selgeks teha, et just põllest kõige paremad kleidid sai.

Siin pean küll ütleva, et mina mõistan sind siiski mõnikord rohkem. Kord tahtsid sa jälle Tatara lastele teha uued torukübarad, ja ja kõige paremaid kübaraidsai minu paberitest ja raamatuist. Kui siis ma sind alul hukka mõistsin vanema maailma vaimuvara lõhkumise pärast, ütlesid sa õige rahulikult: „Isa, ära pahanda, ära pahanda, su raamat ei kõlba kuhugi“. Siis hakkasin tõepoolest kahtlema, kas see kõrgesti kiidetud raamat mujale kõlbabki, kui ühe Inju Tatara laste kübaraiks.

Sinu tahtmised ja soovid olid mõõtmatu suured. Mäletad, kui enne pühi kord jalutasime linnas, mis ütlesid kirikut nähes? Mäletad? „Isa, osta mulle kakskümmend viis kirikut!“ Sa ei küsi sellest, kas on Eestis üldse inimest, kes jõuaks osta kakskümmend viis kirikut. Ei, sa nõuad aga. Ma küsisin: „Mis sa teeksid nendega?“ — „Mängiksin.“ — „Ei, laps, kirikud ei ole mängimiseks,“ püüdsin sulle seletada, aga sa ei teinud katsetki mind mõista. Kakskümmend viis kirikut . . .

Ja sinu vaade rahale üldse . . . sellega oled sa juba küllalt sünnitand pahandusi. Ma ei räägi sellest, et sa suvel võtsid peotäie puulehti, läksid poodi, poetasid need letile ja ütlesid: „Andke mulle üks sai!“ Ja kui poetädi raha küsis, siis näitasid nende lehtede pääle. Ei sellest ma parem ei räägigi, see oli ikkagi üksainuke sai. Aga mis tegid sa paar päeva enne pühi? Võtsid ühe marga ja peotäie kompvekipabereid ja läksid jälle poodi. Seekord olid su soovid palju suuremad, tahtsid saada sada naela kompvekke. Siis tõi poetädi su käekõrval meile tagasi. Oled aga jälle pakkund seda üht marka ja kompvekipabereid. Kui siis poetädi ütles, et need pole rahad, oled ikka pääle käind, et: „teeme, et need on rahad, teeme!“ Seda võid sa küll ütelda oma Põõbale, Kreedale, Prannale ja Luuale, aga mitte poetädile.

Sinu järgmine samm meeldis mulle juba palju rohkem, ehk ma seda siiski täiesti hääks ei kiida. Ema oli siis sulle seletama hakand, et raha peab palehigis teenima, tööl käies vabrikus, kontoris või ministeeriumis. Siis olid sa sellest järeldused teind, ja järgmisel päeval tõi su meile tagasi üks politseionu. Olid tahtnud vabrikusse minna raha teenima, aga asja ümber mõtelnud ja kavatsend hoopis minna ministeeriumisse. See on hää, et sa tahad raha teenida, ega sa ei tee targasti, et kohe kõige kõrgema kohaga algad. Aga politseionule oled sa vastu hakand, jalgu trampind ja viimati nutma pistnud. Pean sulle ütlema, et vastuhakkamine, vasturääkimine pole hää, see ei vii edesi. Ja

see mood sul on, ikka omamoodi, ikka teistega rahulolematu.

Sa armastad väga jutte kuulata ja neid pean sulle õhtuti jutustama kümnete kaupa. Aga ütles, kas oled ühegi jutuga täiesti rahule jäänd? Ei ole, ikka parandad sa omamoodi, tood lisaks üksikasju, või kõrvaldad midagi, minu meelest väga olulist. Kas mäletad veel seda juttu tihasesest? Ma jutustasin sulle: „Pakasel talvisel hommikul ärkas tihane. Tal oli kõht tühi, lendas Injukese aknale . . .“ Nüüd rääkisid sina vahele: „Mitte nii, vaid nii: pakasel talvisel hommikul ärkas tihane, käis potil, pesi silmad, pani riidesse ja lendas siis Injukese aknale . . .“ Ei, tõepoolest, mis olulist annavad sinu üksikasjad, kuid ma leppisin. Jutustasin edesi: „Hää küll, pärast neid toiminguid lendas tihane Injukese aknale, koputas nokaga ruudule ja ütles: „Tere, väike Injuke, tere! Mul on kõht tühi, palun süüa.“ Injuke läks sahvri, tõi rasva . . .“ Jällegi hüüdsid sa vahele: „. . . võttis köögist noa, läks sahvri ja tõi rasva . . .“ Sest oleks saand ilus pikk jutt, nagu sa ikka tahad, aga oma vahemärkustega halvasid mu jutustusvõimet ja ma tegin järsu lõpu: „. . . tõi rasva, tihane sõi kõhukese täis, koputas jälle nokaga ruudule ja ütles: „Aitah, väike Injuke, aitah!“ Siis lendas minema.“ Sul ei olnudki midagi jutu järsu lõpu vastu, aga märkust ei jätnud sa ka tegemata: „Pärast sööki pühkis ikka noka puhtaks.“

Vaata, Inju, nii käid sa ümber minu juttudega. Sa sunnid mind koguni jutukäiku muutma, tegelasi lisaks tooma või kedagi ära jätma. Ja

kui mina oma autoriõigustele tugeDES sellega nõus ei taha olla, siis on sul äraproovitud abinõu — nutt. Ja sunnid mind järele andma.

Võtame või eileõhtuse loo, jõulujutu Andust, kes käis põialpoiste juures jõulupuul, pillas sääI söõgilauas tassi maha ja tegi katki (see on sinu detail, tassi tervekestegemine põialpoisi poolt — on küll minu). Sellest pidi saama traditsiooniline jõulujutt vaeslapsest Andust, kellel ei olnud isa ega ema, kes oli aga hääsüdamlik poiss ja jõuluõõl oma õnne leidis metsamajakeses põialpoiste ja kääbuste juures. Vaevalt sain jutukesega alata: „Oli kord väike poiss Andu, temal ei olnud isa ega ema . . .“ Nüüd hakkasid sina kohe protesteerima: „Miks ei olnud tal isa ega ema?“ Kui ma seletada püüdsin, miks — tegid kategoorilise otsuse: „Andul oli isa ja ema. Kes ta riided siis kuivama pani, kui ta need õues märjaks tegi!“ Püüdsin veel oma seisukohta läbi suruda, kuid enam ei andnud sa mahti. „Kes siis Andule süüa andis, kui tal ema ei olnud,“ seletasid õige viriseval häälel ja nutt tuligi. Nüüd ei tulnud minu vaeslapse jutust enam midagi välja, Andu sai isa ja ema, käis põialpoiste juures, sai sääI süüa ja juua, tegi kogemata tassi katki, kuid üks põialpoiss pidi selle nõiakepi abil terveks tegema, muidu oleks Andu nutnud ja sina muidugi ka.

Vaata, Injukene, niisugune sa oled. Ja nüüd soovid, et meie pühad peaksid olema ka üks muinasjutt põialpoistega, metsamajakesega ja hää poisi Anduga . . .

Ah, sa oled jäänd magama! Ja minu kõned on kõik räägitud tuule. Nii. Minu õpetused on su ikka magama uinutand. Olgu, maga siis päalegi pikk uni ja kui ärkad, siis räägi mulle ise muinasjutt Andust, mina ei räägi sõnagi vahele.

Jõulujutt Endule.

Kuule sina Endu, meie väike mees, ära nüüd rooma jõulupuule nii lähedale ega topi ta oksu suhu. Need ei ole söömiseks, okkad on teravad, torgivad katki su väikese suukese. Jah, istuda võid küll jõulupuul all, kilgata ja käsi plaksutada ka. Silmad sul säravad veel heledamini kui küünlad kuuse otsas. Tahad kinni püüda jõuluküünla leeki? Katsu aga, katsu, aga ära tule pärast mulle kurtma, kui leek näpistab sõrme. Nojah — patsti! panidki leegile käega pihta, küünlad on kustund, peenike suitsujuga tõuseb üles. Kas püüdsid kinni küünla leegi? Kus ta on? Mis? Su suunurkadesse ilmub viril nutujoon, pisarad voolavad üle põskede ja juba tulebki nutt. Mis ma ütlesin? Ei võtnud minu õpetust kuulda, nüüd õpetas elu, kuid elu õpetus on karm, nagu võid veenduda juba maast madalast.

Tule mu põlvele, jäta nutt. Ma tean, sa ei nutagi sellepärast, et leek näpistas sõrmi, vaid sellepärast, et sul korda ei läind kinni püüda seda leeki. Seda ei või ka mina, ega ema, seda ei või ükski suur inimene. Tule nüüd mu põlvele ja jäta nutt. Ei, kui üldse on võimalik kinni püüda jõululeeki, siis võid seda küll ainult sina, sest sul on kõigutamata usk

oma võimetusse. Juba ongi nutt möödas ja sa sirutad käe uue leegi järele. Tahad selle anda emale? Anna jah, jõululeek toob talle kindlasti rõõmu. Vaata, kui ükskord peaks kaduma meie kodust rõõm, siis ulatad sina oma palja käega meile jõululeegi — sa võid ju seda? — ja tood tagasi rõõmu.

Aga nüüd jutustan sulle jõulujutu?

Kord oli üks poiss, kelle kodust oli kadund rõõm. Näis nagu oleks asund must mure sinna väikesesse majja küla veerel. Isa oli surnud ja ema lamas haigena voodis. Kõik jõulutalitused jäid tegemata, sest ema ei pääsnud voodist kuhugi. Toomata jäi ka jõulukuusk, sest ema ei usaldand lasta väikest poissi metsa, kes küll oleks tahtnud minna tooma jõulukuuske. Ostmata olid jäänd ka kõik jõuluasjad, sest emal ei olnud pennigi raha, ja ühtegi jõuluküünalt ei olnud majas.

Jõuluõhtu saabudes mängis väike poiss põrandal, säadis õuest leitud kuuseoksa järile püsti jõulupuuks, kuna ema kurvastas voodis. Poiss oli juba saand kuuseoksa püsti järi prao vahele ja kujuteli nüüd sinna külge palju ilusaid asju ja põlevaid küünlaid, kui väljast hakkas üle lagendiku kostma kirikukellade hääl. Jõulukellad kutsusid rahvast kirikusse.

Kuuldes kellade häält pöördus ema voodis kummuli ja hakkas tasakesi nuuksuma padja sisse, kuna poiss plaksutas käsi ja hüüdis:

„Jõulud, jõulud, rõõmsad jõulud!“

Nüüd nuuksus ema veel valjemini. Poiss tõusis oma kuuse juurest ja läks voodi ette.

„Mis sul on, ema? Miks sa nutad?“

„Mis mul on? Tahaksin, et ka meil oleks jõuluvalgus majas, kuid ei ole ühtegi küünalt... Viiksin su kirikusse, et säälgid näeksid jõululeeki, kuid sul pole sooje riideid ja minust pole viijat.“

„Kas kirikus on siis jõuluvalgust?“

„Säälgid seisavad suured kuused altari ees, täis heledasti põlevaid küünlaid.“

Kirikut poiss teadis küll, sest kirikutorn paistis üle nõmme, kauge metsatuka tagant, nende õue. Sinna oleks ta läind hää meelega.

„Ma toon sulle jõululeegi kirikust, ära muretse, ema, ma toon.“

Ema naeratas nõrgalt ja pühkis pisaraid.

„Oled mul küll paras tooja. Mine aga jälle oma jõulupuu juure tagasi.“

Poiss istus maha oma jõulupuu juure, kuulatas jõulukellade kutset ja tõusis siis üles. Pani mütsi pähe, sidus salli kaela ümber ja astus tasakesi uksest õue.

„Mina toon emale jõululeegi.“

Kui poiss õue astus, lõi talle vastu kargus ja külm, kuid ta ei kõhelnud silmapilkugi. Astus julgesti õueväravast välja lumisele lagedikule ja sammus kauge metsatuka poole, mille taga teadis olevat kiriku. Teda ei heidutand ka varblaste hoiatused, kes õueväravast talle järele hüüdsid:

„Ära mine, poiss, ära mine! Tuul puhub su teelt kõrvale, külm võtab, sügavad hanged uputavad ja pimedus eksitab teelt.“

Kuid julgelt ja vahvalt astus poiss edesi. Mis teeb talle külm või tuul, või mis tähenda-

vad talle sügavad lumehanged! Ja kuidas saab teda eksitada pimedus, kui tähed ise näitavad teed ja jõulukellad juhatavad õiget raha.

Ja nii ta sammus välja külma kätte lumisele lagendikule, ikka otse jõulukellade kutse pääle. Samal silmapilgul laskus taevast alla nägematu kaitseingel ja hakkas heljuma poisikese kohal.

Vaevalt oli poiss jõudnud lagendiku äärelle, kui tuul jooksis välja küla tagant, tahtis harrata poisi mütsi ja rebida ta kuuehõlma... kuid ingel laskus madalamale ja lehvitas oma tiibadega tuule eemale, nii et see ei saand teha poisile midagi.

Aga poiss hüüdis rõõmsalt:

„Ega sa mulle midagi ei tee ju? Ma lähen emale kirikust tooma jõululeeki.“

Siis pöördus tuul eemale ja jooksis kõrval, uludes aeg-ajalt ja pildudes lund üles.

Nüüd tuli külm üle lagendiku, krigistades lund saabaste all ja puhudes jäist hingust üle maa. Tahtis näpistada poisi nina ja kõrvu, kuid jällegi lehvitas ingel poisi ümber soojust, nii et külmgi ei saand teha temale midagi viga.

Ja jällegi hüüdis poiss:

„Ega sa mulle midagi tee! Ma lähen emale tooma jõululeeki.“

Ja külm jooksis eemale tuule juure ja nad ütlesid pea ühest suust:

„Ime, et me ei suuda teha sellele poisile midagi!“

Tasakesti hakkasid nad liikuma poisi eel. Kui tulid sügavad hanged, siis tundis külm, et ta peab sinna kõvad koorikud pääle tõm-

bama, et poiss sisse ei vajuks. Ta ei armastand kunagi inimestele hääd teha, kuid täna tundis, et seda poisikest peab aitama. Ka tuulgi ei saand teisiti, kui pidi teelt ära pühkima lahtise lume, et poisike pääseks läbi takistamata.

Kui poiss pidi läbi minema metsatukast, mille taga oligi kirik, tahtis pimedus teda eksitada, kuid jällegi hüüdis poiss:

„Ega sa mind eksita! Ma lähen tooma jõululeeki“.

Siis löid tähed särama ja valgustasid teed, jõulukellade kutse läks valjemaks. Nii pidas poiss õiget suunda, kuni jõudis metsatukast läbi. Sää! juba paistiski kirikutorn ja loitsid rõõmsad jõulutuled.

Jooksusammul tõttas poiss kirikuuksele ja õiendas käe raskele lingile. Ta ei kahelnud sugugi, et jaksab lahti teha selle raske ukse. Kuid nurga tagant jooksis tuul ja avas ise poisile ukse. Poiss astus kirikusse — valged küünlad põlesid lühtrites, saates laiale igale poole rõõmsaid kiiri, pinkide ette olid kirikulised asetand omad rasvaküünlad, aga altari ees seisis kaks suurt kuuske, täis heledaid jõululeeke.

Niipea kui poiss kirikusse astus, lakkasid hüüdmast kellad ja vaikis viivuks orelimäng, kuna kirikulised tõstsid laululehtedelt silmad ja vaatasid üksisilmi poissi, kes sammus julgelt läbi kiriku altari poole. Siia-sinna heljuvad leegid jäid hetkeks seisatama, siis kumardusid kõik poisi poole. Juba seisiski poiss altari ees kuuse kõrval ja näis esimest korda veidi kõhklevat: kuidas leeki võtta . . . kas tohib kaasa viia küünalt? Ta õiendas käe lähema leegi poole ja nüüd lahkus see ise küünalt, jäädes heljuma poisi pihupesa kohal.

„Nii ta viingi emale!“ hüüdis poiss ja hakkas sammuma kirikust välja, jõululeek paljal

pihupesal. Teised leegid sirutasid oma pääd jälle otse ja hakkasid heljuma igaüks oma küünla kohal. Kirikukellad hakkasid jälle hüüdma ja orelimäng jätkus. Rahvas hakkas kaasa laulma täie rinnaga, aga nüüd kostis see nii nagu oleksid laulnud inglikoovid.

Rõõmsalt sammus poiss kodu poole, jõululeek paljal pihupesal. Tuul jooksis ta ees, pidades hinge kinni, ja külm sillutas teed. Heledasti särasid tähed, näidates poisile õiget rada.

Kui poiss jõudis koju, sirutas ta emale käe jõululeegiga ja hüüdis:

„Vaata, ema, ma tõin sulle kirikust jõululeegi!“

Nüüd paisus leek suureks valguseks ja täitis kogu toa. Ema kuivatas pisaraid, sest jõululeek oli toond rõõmu ta südamesse.

S i s u .

1. Jõuluküünal 5
  2. Isaga jõulukirikus 12
  3. Jõulud kodus 19
  4. Jõulud akende taga 28
  5. Lehepoiste jõulumees 34
  6. Ändu raadio 42
  7. Jõulu jutuajamised Injuga 49
  8. Jõulujutt Endule 57
-

